



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. III. Matrimonium liberi cum Ancilla non valet, estò ignorantia
conditionis sit Crassissima, ac levissima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

pe quæ habet, & imposterum acquirit, sunt Domini, paucis aliquibus exceptis. An forsitan bona famæ? Sed reverà servitus non solum ipsum servum infamiâ notat; verum etiam conjugem liberam, quæ proinde non aliâ viâ potest famam suam retinere, quam per irritationem Matrimonij.

Igitur natura Matrimonij indissolubilis exposcit, ut hujusmodi injuriis satisfiat, non Matrimonio semel valido dissoluto, sed Matrimonio à principio irritato seu annullato, quæ irritatio nullatenus repugnat naturæ Matrimonij indissolubilis.

144. Et ecce argumenta utriusque sententiæ breviter expensa & appensa in statera. Vide quæ præponderent, eaque amplectere, & sequere sententiam iis innixam. Hoc certum est & indubitatum, errorem servitutis Matrimonium dirimere; incertum autem quo jure. Certum item est, servitutem adversari bonis Matrimonij; incertum autem, an ita adversetur, ut error ejus per se substantiam Matrimonij destruat.

Doct. Angel. ut audivimus sup. ait: jure positivo determinatè factum esse, quod servitus ignorata Matrimonium impediatur; & consimiliter loquitur Doct. Seraphicus. At verò Doct. Sabtilis legis positivæ expressè non meminit; interim Scholium præfixum n. 4. dist. 42. sic eum interpretatur: *Non dicit Doctor, omnia ista (inter quæ est error servitutis) complete dirimere jure natura, sed clausa Ecclesiæ determinatione, & juris Divini positivi dispositione.*

145. Et in Reportatis editionis Colonienfis in fine d. dist. hæc lego: *Adverte (inquit Scholiastes, Hugo Cavellus) non velle Doctorem omnia illa impedimenta, quæ ait esse ex natura contractus, dirimere secluso omni Ecclesiæ jure, sed esse ita consona juri natura, ut vix possit aliter fieri, & in plerisque Ecclesiæ non potest aliter statuere, sed in aliquibus potest.* Quæ si vera sunt, liquet profectò, Scotum non discordare à D. Tho. & S. Bonaventuræ.

Ceterum Hiquæus, celeberrimus Scoti commentator, in suo Commentario 4. dist. 30. n. 8. & sequentibus, accerrimè defendit, errorem conditionis servilis jure naturali & Divino irritare Matrimonium, propter defectum consensus substantialis, contra D. Tho. & S. Bonaventuram. Videatur præfatus Auctor, quia nimis longum esset, omnia ejus argumenta describere. Et ad praxim inter fideles parum refert, quo jure servitus ignorata dirimat.

146. Dico: *Inter fideles*: quia in sententia Sanchez valeret Matrimonium initum inter infideles cum errore conditionis, nisi aliquâ speciali eorum lege irritetur. Patet; quia legibus Ecclesiasticis, id irritantibus, minimè astringuntur. Porò in opposita sententia non valeret; quia infideles subjiciuntur juri naturæ, quo tale Matrimonium irritatur.

Si autem à me quærat; an ad hunc effectum qualibet ignorantia sufficiat, etiam crassissima & levissima? Respondeo.

CONCLUSIO III.

Matrimonium liberi cum ancilla non valet, estò ignorantia conditionis sit crassissima ac levissima.

147. *An crassissima ignorantia servitutis irritet.*
Crassissimam ac levissimam ignorantiam voco, quam ignorans cum facillimè posset vincere, nullam omnino diligentiam apposuit, ut vinceret. Eam non excusare à culpa, & correspondente poenâ, omnes admittunt; an autem, in proposito casu irritet Matrimonium, disputatur; & reverà irritare, amplectitur Sanchez lib. 7. disp. 19. n. 20.

Movetur autem primò; quòd ut Matrimonium liberi cum ancilla, vel liberæ cum servo valeat, desideretur libera electio & omnino voluntaria talis conditionis servilis, ut sic liberè cedat contrahens juri suo, quæ cessio est quædam condonatio juris proprii. At hæc irritatur ex errore, quantumvis fatuo. Ut si velim dare Petro, & errore levissimo ductus dein Ioanni, non tenet donatio; quia deficit donandi voluntas.

148. *Confirmatur.*
Et confirmatur: quia sicuti jure naturæ exigitur consensus in personam ad Matrimonij valorem, & irritatur quocumque errore crassissimo personæ existenti, utpote qui consensum directum & formalem in illam personam aufert; ita jure Ecclesiastico petitur voluntarius omnino & consensus directus in circumstantiam illam conditionis servilis, ut sic conscius conjux damni, ex eo Matrimonio sibi subsecuturi, cedat liberè juri suo, & sponte illud amet. Similiter igitur irritabitur ex quocumque conditionis servilis, quantumvis crasso & temerario errore. Is enim verè tollit directum & formalem consensum ac animum juri proprio cedendi.

149. *Secunda probatio.*
Tandem: quia licet ad culpam, & poenam illi correspondentem, hæc ignorantia æquiparetur scientiæ: quia actus est indirectè & interpretativè volutus, propter obligationem advertendi: præceptum enim obligans ad aliquid, subinde astringit ad diligentiam adhibendam ad advertendum, ne violetur. At cum nullum præceptum sit contrahendi cum persona liberæ conditionis, non est quòd culpæ ascribatur contrahenti ea inadvertentia: ac subinde censetur indirectè volita.

150. *Confirmatur.*
Et confirmatur; quòd jus Canonicum irritans Matrimonium id, absque scientia conditionis servilis initum, non tam attendat modum irrogandi injuriam ex parte personæ servilis conditionis, decipientis tacendo conditionem, quam dolum re ipsa contingentem, & damna ex eo subsecuta, quæ liberum pati noluit, nisi sciens ac prudens juri suo cesserit. Aliàs valeret Matrimonium; quando nullus dolum nullaque culpa adesset in servo, utpote qui vel existimabat, alterum ejusdem conditionis esse, aut si diversa,

verfæ, concium fuæ fervitutis. At quando est ignorantia hæc fatua & crassiffima, idem dolus reipsâ contingit, & eadem damna pullulant, nec ignorantis animus fuit juri suo renuntiare. Hucusque Sanchez pro nostra Conclusione; quam existimat probabiliorẽ; quamvis opposita sententia fit valde probabilis, ut ibidem ait.

150.
Primum
fundamen-
tum oppositæ
sententiæ.

Secundum.

Rogas: quæ fundamenta hujus probabilitatis? Primum; quod Ecclesia idẽ irritaverit hoc Matrimonium, ut resarciatur gravissima injuria irrogata conjugum ignorantibus, quæ cessat ac levissima est, ubi ignorantia est aded crassa.

Tertium.

Secundum; quod metus levis non irritet Matrimonium; ac proinde idem videatur dicendum de ignorantia levi. Sicut enim jura nihill faciunt vani hominis timorem, l. Metum, 6. ff. De Eo quod metus causa; ita & imprudentis factuam ignorantiam.

Quartum.

Tertium; quod ignorantia aded crassa æquiparetur scientiæ, aded ut in materia pœnali & odiosa, quando jus punit delictum scienter commissum, hæc ignorantia tam crassa à pœna minime eximat.

151.
Quartum
ex Pontio.

Quartum addi potest ex Pontio lib. 7. c. 43. n. 3. ubi dicit, ignorantiam affectatam non irritare. Cum enim, inquit, hoc impedimentum in favorem liberi & ingenui inductum sit ab Ecclesia, iniquum est, commodum reportet ingenuus ex sua iniquitate aut affectata ignorantia. Vocat autem ignorantiam affectatam, quando quis ex industria vult contrahere cum aliqua, nolens addiscere, an sit serva, ad hoc, ut postquam potius fuerit, si invenerit esse mancipium, illam abiciat.

Quæ apud
ipsum sit
ignorantia
affectata.

Sed de hac ignorantia non loquitur Sanchez, ut patet ex dictis, neq; nostra Conclusio. De qua ergo de ea ignorantia, quæ provenit ex supina negligentia in inquirenda conditione illius personæ, cum qua vult contrahere, sine expressa voluntate, quâ vult ignorare, ne ab actu, quem exequi optat, retrahatur.

152.
Hanc etiam
irritare, pro-
bant ad rati-
ones San-
chez.

Atque ut etiam de ignorantia affectata loquerentur Sanchez & nostra Conclusio; sanè hanc quodque irritare, videntur rationes Sanchij sufficienter probare; quippe si ignorantia sit directe voluta, veluti dum est affectata, si solum indirecte, sicut dum est crassissima & levissima; equidem occultat conditionem servilem, ita ut consensus non sit omnino voluntarius. Patet: quia si sciret eam conditionem, non vellet ullo modo contrahere; idẽ namque affectat non scire, ut exterius contrahendo copulam obtineat, quam aliàs non posset obtinere. Igitur per illam affectationem non vult cedere juri suo; sed retento suo jure Matrimonium dissolvendi, copulam obtinere. Quare nec in hoc casu ignorantia æquiparatur scientiæ; quia scientia conditionis servilis reddit consensum in talem personam omnino voluntarium; secus ea ignorantia, quæ, licet non causet consensum involuntarium, facit tamen eum non voluntarium, quod sufficit ut Matrimonium sit invalidum.

153.

Auscultate Averfam de hac controversia q.

12. sect. 2. §. Quinto: Quando quis haberet dubitationem aut opinionem de conditione servili personæ, cum qua contrahit, tunc bene valeret Matrimonium, ut advertunt Bonacina q. 3. punct. 3. n. 4. & Pontius lib. 7. c. 43. n. 3. Quia hæc opinio aut dubitatio venit sub nomine scientiæ, id est, notiæ in hac re. Quamvis non valeret cum levi solum titubatione aut suspitione, non excludente determinatum judicium libertatis, ut notavit Scotus 4. dist. 35. q. 1. a. 2.

Opinio A-
versa de
hac re.

Addit etiam Pontius, ignorantiam affectatam: quando scilicet quis ex industria vult contrahere cum aliqua, nolens addiscere, an sit serva, ad hoc, ut postquam illa potius fuerit, abiciat, si invenerit esse serva. Quia ignorantia affectata in tali casu æquiparatur scientiæ. Verum ex alio capite in hoc casu videtur deesse voluntas requisita ad validitatem Matrimonij. Debet enim hæc voluntas esse de contrahendo perpetuo vinculo Matrimonij, ut suo loco dicebamus; at hoc modo non habetur talis voluntas. Hæc ille.

Sed quæro ego: si scienter cum tali voluntate contraxisset, dimittendi scilicet servam, postquam eam potius fuisset, censens quod Matrimonium fuisset validum? Scio, quod non censeas, si per dimissionem intelligatur dissolutio vinculi; quia hæc voluntas repugnat substantiæ Matrimonij, scilicet ejus indissolubilitati.

154.
Expenditur.

De tali ergo Matrimonio ficto nequit intelligi hæc doctrina Pontij, puta ignorantiam affectatam non irritare: sed debet intelligi, ut possit vera esse, de Matrimonio, quod scienter contractum cum serva, foret validum; & id ipsum validum esse, etsi affectatè ignoretur servitus; probatur quod ista ignorantia æquiparetur scientiæ, & per consequens tale Matrimonium in jure censetur contractum scienter, & non ignoranter. Et præterea; quia aliquo ingenuus commodum reportaret ex sua iniquitate aut affectata ignorantia. Quæ argumenta videntur procedere etiam in ignorantia crassissima, licet non affectata; quia & hæc ignorantia æquiparatur scientiæ.

Probatu-
r i-
gnorantiam
affectatam
non irritare

Sed respondet Sanchez, ut sup. audivimus, tantum quoad culpam & pœnam correspondentem; non autem quoad alios omnes effectus. Quinimò existimat, in casu nostro ne quidem quoad culpam æquiparari, dicens: Cum nullum præceptum sit contrahendi cum persona liberæ conditionis, non est quod culpæ ascribatur contrahenti ea inadvertentia.

155.
Respon-
dit Sanchez.

Sed contra, dicit aliquis: quamquam non sit præceptum contrahendi cum persona liberæ conditionis, est tamen præceptum valide contrahendi ac valide administrandi & suscipiendi Sacramentum Matrimonij; jam autem, qui negligit scire conditionem personæ, exponit se periculo invalide contrahendi, ac invalide administrandi & suscipiendi Sacramentum Matrimonij: ergo est, quod culpæ ascribatur contrahenti ea inadvertentia.

Objectione.

Nisi fortè contrahens ita sit actualiter constitutus, ut velit contrahere cum persona præsentente, quando sic quæcum-

156.
Quando sic

contrahens non peccet & Matr. valet.

quæcumque ea sit, sive libera, sive ancilla; tunc enim valet Matrimonium, estd foret serva, quam putabat liberam; adeoque non exponit se periculo invalidè administrandi & suscipiendi Sacramentum Matrimonij.

Patet: quia cum tali errore personæ valet Matrimonium: v. g. si quis putat se contrahere cum Maria, & est Catharina, si in actu secundo erat ita affectus, & habebat actualem voluntatem ducendi præsentem, estd non foret Maria, sed Catharina, valet secundum Omnes Matrimonium; quia tantum est error speculativus, ubi nullatenus innitur voluntas contrahendi, & ided eam non potest destruere seu annullare. Ergo consimiliter in nostro casu, si quis in actu secundo erat ita affectus, & habebat actualem voluntatem ducendi illam, etiamsi esset serva, valebit Matrimonium.

157. Quando non valet.

At si solum in actu primo seu habitualiter erat dispositus, ut censetur, quod fuisse contrahitur, etiamsi nosset, illam esse servam: hoc plane non sufficit (inquit Aversa sup. §. Sexto.) quia Matrimonium perficitur solum per actualem consensum, non verò per habitualement dispositionem, aut per voluntatem, quam habiturus quis fuisset. Hæc ille.

Explicatur doctrina aliqua Pontij, de habituali dispositione.

Atque de hac habituali tantum dispositione intelligo Pontium sup. quando ait: Adde: etiamsi ita affectus esset, ut etiamsi sciret mancipium esse, contraheret adhuc, nullum esse conjugium; quia ad Matrimonium requiritur plene voluntarius consensus, ille autem est negativè voluntarius, atque adeo insufficientis, ut dixi sup. lib. 4. c. 20. n. 21. Quamvis alij oppositum censeant, inter quos Sylvester verb. Matrimonium 8. q. 3. Nobiscum tamen Antoninus 3. part. tit. 1. c. 3. Soto in 4. dist. 35. a. 2. Patet certe multis calumniis locus, cum facile esset, & eum animum asserere, & negare. Ita Basil.

158. Conformiter doctrina D. Amosini.

Sed si verum est, quod Antoninus & Soto cum ipso sentiant, necessariò intelligendus est de dispositione habituali. Siquidem Antoninus loco citato sic ait: Secundum est, quod si liber vel libera contrahit Matrimonium cum serva vel servo ignoranter, id est, nesciens conditionem servitutis, nullum est Matrimonium, nisi postquam scivit conditionem ejus, consensit in eo, vel verbo, vel facto, scilicet carnaliter cognoscendo; 29. q. 2. Si quis ingenuus. Vel nisi in animo teneat, quod etiam cum illo contraheret, si esset ancilla, secundum Richardum.

Et Soto.

Idem expressis verbis docet Soto loco citato Concl. 2. ubi proponit hoc dubium: Quid si ingenuus ancillam duxit, quam liberam esse arbitrabatur, sed tamen quamvis nosset esse ancillam, eam nihilominus duceret? Richardus (inquit Soto) dist. præsentis a. 1. respondet, quod si in animo teneat, quod etiam cum illa contraheret, licet esset ancilla, Matrimonium tenet. Non dicit simpliciter, quod si esset ancilla,

Richardus.

la, eam etiam duceret: nam hujusmodi conditionales nihil ad rem pertinent, sed si in animo teneret, hoc est, talem haberet affectum & consensum, scilicet, quamvis ancilla hæc esset, illam ducerem. Et ided non prorsus probabilitate caret, nam videtur ille tunc in ancillam consentire.

Nihilominus explicatius respondendum est. Si enim expressè dicat: Duco te in uxorem, quamvis sis ancilla, tum, licet credat esse ingenuam, verum est Matrimonium; quia consensus practicus fertur in ancillam, & ided ignorantia speculativa non obstat. Sed si seorsim apud se habeat illum consensum: Quamvis hæc esset ancilla, illam ducerem, nihilominus in consensu, quo contrahit Matrimonium, nec voce, nec mente explicat illam conditionem, sed absolutè contrahit cum hac, quam credit esse liberam, reverà Matrimonium non celebratur: quia Canones simpliciter hujusmodi consensum pro nullo ducunt. Nisi postea cognita conditione absolutè integretur. Hæc Sotus.

Si plus aliquid velit Pontius, ab eo recedimus cum his Auctoribus. Certè ratio, quam affert, etiam hanc sententiam videtur impugnare: Patet, inquit, multis calumniis locus, cum facile esset, & eum animum asserere, & negare. Sed non minus facile est, asserere, & negare animum actualem, quam habitualement: ergo secundum Pontium, neuter videtur sufficere, nisi dum animus actualis voce exprimeretur, quod tamen, secundum Sotum, non requiritur, cum dicat: Nec voce, nec mente explicat; ergo, secundum ipsum, sufficere videtur, quod vel voce, vel mente explicet.

Sed nunquid ided calumniis locus patet? Respondeo: Ecclesia non judicat de internis, unde si constat de ignorantia servitutis, Ecclesia judicat Matrimonium non valere, nisi is animus internus fuerit legitime probatus: & facile quidem est, eum asserere; sed difficile probare. Unde quamvis tali casu Matrimonium in conscientia validum foret; equidem in foro externo dissolveretur, id est, conjuges separarentur.

Sicut etiam, teste Pontio sup. contingere aliquando potest, ut contrahens cum serva, quam existimabat liberam, invalidè contraxerit, spectato jure naturæ, & foro conscientie; & tamen in externo foro, quia non præsumitur ignorantia, cohabitare cogatur: ut si adfuerint servitutis indicia, quæ prudenti homini statim servitutis aut ostenderint, aut saltem probabile dubium injecerint.

Hoc certum mihi est, Matrimonium valere, si dum expressit consensum Matrimoniale, simul expresserit illum internum animum voce aut alio signo. Sin autem mente solum explicaverit, posset aliquis dubitare, utrum valeat; eo quod ad Matrimonium non sufficiat consensus merè internus, sed essentialiter requiratur consensus expressus. Porro in ca-

159. Mens Soto magis explicatur.

Et placet Auctori.

160. Solvitur obiectio.

Pontius.

161. An sufficiat solus animus internus contrahendo, et si foret serva.

si consensus expressus solum fertur in personam liberam.

Si respondeas ex Soto sup. consensus speculativus fertur in personam liberam; sed practicus in ancillam. Contra: illa tendentia practica in ancillam, exterius non significatur, ut supponitur; unde omnes adstantes iudicant, consensum practicum ferri in personam liberam, etiam ipsa ancilla, cum qua contrahitur, posito, quod sciat, liberum ignorare suam conditionem.

162. Instas: consensus ejus externus fertur in personam presentem. Respondeo: plane fertur, sed in personam presentem, quam putat liberam, nisi aliud exprimat. Hæc mature expendantur, & apparebit difficultas.

An reportet commodum ex sua malitia, qui affectu ignorans contrahit cum mancipio.

Sed revertamur ad principale punctum, ad ignorantiam dico crassissimam & affectatam, & videamus; an ignorans ex sua malitia reportet commodum, si forte Matrimonium ejus sit invalidum.

Fortassis existimas, quod ille, qui cum tali ignorantia contrahit, non peccaverit sic contrahendo, vel non peccet, post hujusmodi contractum accedendo ad ancillam, & utendo ejus corpore? Erras toto caelo. Nam exponit se manifesto periculo invalidè contrahendi Matrimonium, & utendi corpore non suo. Quis autem ambigat, utrumque esse peccatum? Num dixeris reportare commodum ex sua iniquitate, qui reportat novam iniquitatem, & fit reus æternæ damnationis?

163. *Arguitur quod non.*

Commodum, inquis, est, quod habitâ copulâ, possit eam dimittere. An ergo dixeris, concubinarium reportare commodum ex sua iniquitate, quia concubinam potest dimittere? Et ne commodum illud reportet, Matrimonium posse inter ipsos celebrari, & jam celebratum esse absque legitimo consensu? Jam autem in nostro casu deest legitimus consensus; quia cum tali ignorantia contrahens non vult absolutè & pro perpetuo consentire, nisi in personam liberam, ut suppono. Commodum ergo illud, si ita placeat vocare, putâ, quod possit eam dimittere, cognitâ servitute, non oritur ex iniquitate, sed ex jure naturæ, aut certè ex jure positivo, quod talem contractum invalidat.

164. *Objeçtio.*

Contra, dicit aliquis: hoc est quod quæritur: an invalidet talem contractum. Et quod non, sup. probatum est, exemplo levis metûs, qui nullo jure invalidat Matrimonium.

Diluitur ex Sanchez.

Respondet Sanchez sup. n. 21. disparem esse rationem. Metus enim, inquit, non aufert consensum, sed minuit libertatem; quare solus is metus spectatur, qui id nomen meretur: qualis solus est, qui in virum constantem cadit. At error, quicumque sit, tollit consensum circa rem, in qua erratur. Hæc ille.

165. *Instans.*

Sed contra: hoc est quod quæritur, an error quicumque tollat consensum: nam dicam ego, solum minuere consensum; sicuti metus levissimus non tollit libertatem, sed solum eam minuit. Dum de ignorantia

loquimur (inquit Soto sup. §. De his conclusionibus) de illa sermonem habemus, quæ usu & more reputatur ignorantia: nam levissima, quippè quæ facillè purgari poterat, pro nulla reputatur. Qui enim cum atra muliere & vili contrahit, quam ab hero infimè tractari videbat, non censetur ab Ecclesia ejus servitutem ignorasse. Imò tam crassa posset esse ignorantia, ut in conscientia ille censetur non ignoranter, sed sciens cum ancilla contraxisse. Ita hic Auctor. Idemque docet Rodriguez Sum. 2. edit. c. 223. n. 3. & alij plures.

Verum enimverò hoc exemplum solum probat, ignorantiam, de qua loquimur, excludere dubitationem & opinionem servitutis; nam qui videbat, mulierem atram & vilem sic tractari, meritò dubitare poterat, & opinari, eam fore ancillam, & non liberam personam, quæ tali modo non solet tractari, unde non poterat determinatum judicium libertatis formare, quod tamen requiritur ad veram ignorantiam servitutis.

Casus ergo, de quo loquimur, est, quod contrahens nulla hujusmodi indicia servitutis habuerit, aut certè insufficientia, ad excludendum determinatum judicium libertatis; potuisset tamen facillè inquirere, & cognoscere servitutem, quæ reverà suberat; sed neglexit, aut etiam positivè noluit, quia voluit ignorare eam conditionem. Et in tali casu dicimus, eum ignoranter contrahere, quod, & non aliud, requirunt jura, ut Matrimonium non valeat.

Nec obstat: quod tali casu non fiat formalis injuria ignorantia; quia, ut dictum est sup. ex Sanchio, eam non considerant jura, sed tantum dolum materiale, & damna ex eo provenientia, quæ planè eadem sunt, sive prudenter quis, sive fatuè ignoraverit servitutem.

Sed qui negaret dolum materiale, quando potest facillè haberi scientia opposita, & negligitur supinè, vel etiam positivè nolitur; ubi tamen deberet haberi scientia, ne invalidè contrahatur Matrimonium; quo argumento efficaciter redargueretur?

Respondetur: quod reverà negari non possit physica ignorantia servitutis, & affirmari physica scientia; quidquid sit de morali scientia, quæ non tollit nisi dolum formalem. Videtur autem jus requirere scientiam physicam, ut Matrimonium valeat. Sed hoc est quod alij negant, idque satis probabiliter, ut patet ex hætenus dictis. Intertum amplexi fuimus sententiam Sanchez, non quia favet malitiæ contrahentis; sed quia favet Matrimonio, quod valdè impeditur à conditione servitutis, & per consequens infelicem natum est habere exitum, nisi cum plena scientia servitutis contrahatur.

Quid ergo, inquis, si servitus communiter erat nota, ipse autem contrahens eam solus ignorabat? Respondeo: Matrimonium non

Reprobatur.

166.

Ponitur casus questionis.

Jura non requirunt formalem injuriam.

167.

An hic sit dolum materialis.

168.

Quid si solus contrahens ignorat.

bat servitu-
tem.

non valere in foro conscientiae. In foro autem externo praesumitur valere, quia non praesumitur ignorantia rei communiter notae: unde tunc onus probandi ignorantiam, incumbit contrahenti, illam alleganti. Et idem dico, quando fuisset error crassissimus vel affectatus: praesumitur enim quis habere scientiam, quam facile potuit habere, & debuit habere.

An allegan-
ti ignorantiam incum-
bat probatio.
Henri-
quez.

Quinimò, tantetsi fuisset prudens error, putat Henriquez lib. 11. de Matr. c. 10. n. 5. cum alleganti incumbere probationem. Idque colligi videtur ex c. fin. de Conjug. fervorum ibi: *Mandamus, quatenus si constiterit, quod miles ignoranter contraxit cum ancilla.*

169.
Negu. san-
chez.

Verum (inquit Sanchez sup. n. 8.) dicendum est, conjugi servilis conditionis incumbere onus probandi scientiam suae conditionis in altero, & ignorantiam liberi praesumi, dum contrarium minimè probatur. Quòd in alieno facto non praesumatur scientia, sed ignorantia: Reg. 47. de Reg. juris in 6. *Praesumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.*

Reg. juris
47. in 6.

Canisius.

Etenim (ut ait Canisius in hanc Reg.) scientia nobis innata non est, sed extrinsecus accedit: proinde alleganti incumbit probatio scientiae. L. 21. ff. de Probationibus: *Verius esse existimo, ipsum qui agit, id est, legatarium probare oportere, scisse, alienam rem, vel obligatam, legare defunctum: non heredem probare oportere, ignorasse alienam, vel obligatam.*

L. 21. ff. de
Probationibus.

170.
Liminaur
haec senten-
tia.

Niti (prosequitur idem Auctor) de eo quaestio verteretur, quod vel publice actum est, c. 1. de Postul. Praelatorum, vel proprium factum concernit, l. *Quamquam*, 7. ff. ad SC. Velleianum: vel ex officio incumberebat, c. *Innotuit*, 20. de Electione. Quòd spectat illud Gregorij in cap. *Quamvis*, de Reg. juris: *Non potest esse Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit.* His igitur casibus non ignorantia, sed scientia praesumitur; adeoque ignorantia probanda est, saltem per iuramentum, cum in animo consistat, c. *Nulli*, 8. de Elect. in fine: *De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.* Ita Canis. Placet itaque sententia Sanchez sic limitata.

Si autem à me quaeritur: an valeat Matrimonium, si in ipso contractu, vel paulò post restituatur libertas, aut paulò antè contractum fuerit restituta? Resolutio patebit ex Conclusionè sequenti, quae talis est:

CONCLUSIO IV.

Valet Matrimonium liberi cum liberta, aut cum ea, cui in ipso contractu, vel paulò post, sit decreta libertas.

171.
Quae femina
appellatur
in liberta.

Hæc Conclusio tres habet partes, sigillatim explicandas; nam singulae continent proprias difficultates. Pro prima parte suppono, li-

bertam appellari eam foeminam, quae ancilla fuit, jam tamen libertate donata est, ut patet ex toto tit. Cod. de Libertis, quae & alio nomine vocatur Libertina.

Hoc supposito, probatur Conclus. quòd sit verè libera; ac proinde ejus conditionis error, cum non sit error servitutis praesentis, non obstat Matrimonij firmitati. Ita Sanchez sup. n. 10. cum aliis, quos citat. Nec lego aliquem apud d. Auctorem, qui contradicat.

Probatur i.
pars Con-
clus. ex
Sanchez.

Habeo tamen aliquid, quod opponam; videlicet libertam sive libertinam, propter ingratitude erga patronum, ad servitutem posse reduci, ut patet ex d. tit. de Libertis; & idem est de liberto seu libertino, de quo expressè agitur in d. tit. ac proinde liber contrahens cum liberta, vel libera contrahens cum liberto, ignoratà priori servitute, ex eo Matrimonio grave damnum incurrunt, quod si praeviderent, fortassis contrahere nolissent.

172.
Obiectio.

Respondeo; meram habitualem dispositionem hic nihil operari. Sed neque damnum istud, cum non sit certum, sed dependens ex mala voluntate libertae, aut liberti; ideoque jus, sive naturale, sive positivum, ad id nullatenus attendit. Nam etiam, qui nunquam servus fuit, ob varias causas potest servus effici, ut clarum est. Quis autem dixerit eum, qui ignoraret illas causas, quibus cogitis, noluisse contrahere, quia vidisset, fortè bre.; eventuram servitutem; quis, inquam, dixerit, eum propter illam ignorantiam invalidè contraxisse? *Ad ea potius (inquit lex 5. ff. de Legibus, debet aptari jus quae & frequenter & facile, quam quae per raro eveniunt.* Quare ad praedictum damnum, quod per accidens omninò & raro evenit, non debuit jus attendere.

Solvitur.

Aliud fortè dicendum, si aliqua persona frueretur ad tempus libertate, postmodum reditura in servitutem, utpote si Dominus donasset ei temporaneam libertatem, videlicet ad biennium, aut simile tempus. Nam Multi apud Sanchez lib. 7. disp. 19. docent: Matrimonium eo medio libertatis tempore contractum, cum ignorantia huiusmodi servitutis, certò certius obventuræ, esse invalidum. Quia, inquiunt, reverà manet illa servilis conditionis, & quidquid interim agit, agit ut mancipium: atque ita non potest ad Ordines promoveri, nec domicilium mutare, nec potest liberè tradere potestatem corporis sui, quae non habent locum in casu praecedenti.

173.
Quid si lib-
ertas foret
tantum
temporalis?

Ita sustinet Scotus 4. dist. 35. q. un. a. 2. §. *Ad haec*, dicens: Cum de libertate loquimur, perpetuam intelligimus: nam si fortè herus ancillam in tempus donaverit libertate, ut postea in servitutem retrahatur, quamvis eo libertatis tempore eam ingenuus duxerit, credens esse liberam, Matrimonium est nullum. Secus si in perpetuum fuerit manumissa; nam tunc, licet ingenuus credat nunquam fuisse ancillam, & si crederet aliquando fuisse ancillam, nunquam illam duceret, nihilominus Matrimonium tenet, quandoquidem liberta in ratione Matrimonij

Putat Sco-
tus eam non
sufficere.